

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

הכ תודלות

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

(יט) ואלה תולדת יצחק בן-
אברהם אברהם הוליד את-

יט
יט
יט

יצחק

יצחק

תרגום אונקלוס

ר ש י י

בעמק. כאן הוא אומר ל' נפילה ולכלן
אומר על פני כל אחיו ישכון. עד שלא
מת אברהם ישכון משמח אברהם נפל:
(יט) ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו האמורים בפרשה: אברהם הוליד את יצחק. ע"י שבת
בכחוב יצחק בן אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו לפני הדור אומרי מאנימלך

באור

א"י כמו מזרים, ולכן הרחיק הפי' על פני כל אחיו נפל שכן סמוך לאחיו בני קטורה,
בעבור שלפי דעתו רחוקים הם זה מזה כי הר הקדס במזרח א"י ואזור ומזרים במערב
א"י, אבל אין האמת כן, כי אזור היא במזרחית לסוגיית של א"י, ונינוה ראש המלכות היא
היא על נהר חדקל, וכן נאמר בתורה וזו הנהר השלישי חדקל הוא ההלך קדמת אזור
(בראשית ב' י"ד), וכבר הרגיש בזה בעל אהל יוסף וכתב שמלת אזור היא טעות בפי'
הראב"ע ול"ל שיר ומזרים מערב לא"י, אבל ג"ז אינו נכון כי אור הוא בדרום א"י כמסורה
בכחוב ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין אור (לעיל כ' א'), וכן בחוב ויד
שאלו את עמלק מחוילה בואך אור אור על פני מזרים (שמואל א' ט"ו ז'), ומסורה בכחוב
עמלק יושב בארץ הנגב (במדבר י"ג כ"ט). אמנם בבאור הכחוב פה ג"ל שאין פי' באנה
אזורה שהגיע גבולם עד אזור, רק שמודיע שהיה ארצם על בני מזרים בדרך שהולכים ממזרים
לאזור, אבל הוא קלת דיוק כי כל מקום שנזכר באכה בפסוק פירושו שהגיע הגבול עד שם
כמו ויהי גבול הנועני מלידן באכה נררה עד עזה באכה סדמה ועמרה וגו' (בראשית י"ט),
ויותר ג"ל כי אין אזור הנזכר פה מדינת אזור הנודעת שבמזרחית לסוגיית לא"י, רק היא
אזורים הנזכר למעלה בבני קטורה ובני דדן היו אזורים וגו', ויתכן ששם מדינתם הי' ג"כ
אזור והם היו נקראים אזורים ע"ש מדינתם, ויכוון לפ"ז שאמר על פני כל אחיו נפל שהם
בני קטורה, לפי שהם היו יושבים בארץ קדס, כמו שאמר הכחוב ושלחם וגו' אל ארץ
קדס, וכל המדינות שבמזרח א"י מן ארם נהרים עד כל הארצבירה עד סוף מלכות שנת
שאלל ים אוקינוס נקראות ארץ בני קדס, כמ"ש בבני יקטן ויקטן ילד וגו' ואת חרמות
וגו' ואת אזור וגו' ואת שנת, ואת א"י ואת חוילה וגו' ויהי מואבם וגו' הר הקדס (בראשית
י' כ"ז וכ"ח וכ"ט ול'), כי עוד היום יש שם עיר נקראת חרסוח, וגם יש שם מלכות
נקראת אזור, ומלכות הגדולה ימן שהוא שנת, ושם הוא לפ"ז אומר ששלת לשם שלמה המלך
אנומיו, לקחת משם זהב, ויש לי בזה חקירה רבה ועיון, רק כדי שלא לנאת מכוונת הספר
אשריך בזה בקי"א אשר יעדתי לחברו א"י"ה: על פני כל אחיו נפל, ר"ל שנתל גורלו כנגד
גורל כל אחיו, או פירושו שכן, כמו נפלים בעמק (שופטים ז' י"ג), פי' שוכנים בעמק, ויגיד
עליו ריעו ועל פני כל אחיו ישכן (בראשית י"ו י"ב), ואין פירושו שכן למזרח אחיו כי אדרבה
הם שבנו בארץ הקדס למזרח, והוא שכן למערב להם במדבר פארן סמוך למזרים, רק
פירושו שיתרחב נחלתו כנגד כולם:

(יט) ואלה תולדת יצחק בן אברהם, לפי דרכנו אין צורך להוליא מלת תולדת מפשוטו לומר
שפי' מאורעות רק הוא כדרך כלל ופרט כי עיקר הכוונה היא על יעקב ועשו האמורים להלן
בפרשה, רק שהתחיל לספר בפרשות הארץ בא לידי תולדות, ואמר שהיתה עקרה והתפללו
ונעתר להם השם והוליד את יעקב ואת עשו, וזו היא ג"כ כוונת רש"י שאמר, יעקב ועשו
האמורים בפרשה: אברהם הוליד את יצחק, הראב"ע פי' שטעם היליד גדל ורבה כמו ילדו
על צרכי יוסף (בראשית נ' כ"ג), והעד שאמר וישלחם מעל יצחק בנו, ולשון הרמב"ן והנכון
בעיני בני חור עתה והכל באב היחס במנהג הכחוב לחזור באנשי המעלה אל ראש היחס, וכן
בדברי הימים כחוב בני שם עילם ואזור וארכנשד ולוד וארם, וארכנשד ילד את שלח (א' א'
י"ז וי"ח), וכאשר השלים חזר ואמר שם ארכנשד שלח עד ארם הוא אברהם (שם כ"ד וכ"ז)

וכן

תולדת כה

תרגום אשכנזי קפח

יִצְחָק: (כ) וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים
שָׁנָה בְּקָהְלוֹ אֶת רִבְקָה בַּת
בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדֵן אֲרָם אֲחֹת
לִי

יצחק נעצייגט. (כ) יצחק וואר
פיערציג יאהרע אלט, אלס
ער רבקה, דיא טאכטער
דעס ארמיטען בחואל'ס
אויס פדן ארם, דיא שווער

תרגום אונקלוס

ר ש י

אֲוֹלֵד יִת יִצְחָק: (כ) וַיְהִי יִצְחָק בֶּר
אַרְבָּעִין שָׁנָיִן בְּד גַּמְיִב יִת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל
אַרְמָאָה מִפְּדֵן אֲרָם אֲחֵתִיה דְּלָבָן אַרְמָאָה
לִיה

נמענרע שרה שהרי כמה שנים שהתה
עם אברהם ולא נמענרע הימנו מה עשה
הקב"ה לו קלסתר סיוו של יצחק דומה
לאברהם והגידו הכל אברהם הוליד את
יצחק והוא שנתב כאן יצחק בן אברהם היה
שהרי עדות יש אברהם הוליד את יצחק:

(כ) בן ארבעים שנה. שהרי כשנא אברהם מהר המוריה נתבאר שולדה רבקה ויצחק היה בן ל"ז
שנה שהרי בו נפרק מתה שרה ומשולד יצחק עד העקידה שמתה שרה ל"ז שנים היו ונת
ל' היתה כשולד יצחק ונת ככ"ז כשמתה שרה ויהיו חיי שרה וגו' הרי ליצחק ל"ז שנים ובו נפרק
שולדה רבקה המתין לה עד שתהא ראויה לביאה ג' שנים ונשאה: בת בתואל מפדן ארם אחות
לבן. וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם אלף להגיד שבתה שהיתה בת
רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם: מפדן ארם. על שם שני
ארם היו ארם נהרים וארם טובה קורא אותו פדן לשון למד בקר מרגום פדן תורין ויש פותרין פדן
ארם

באור

וכן ביחוס בנימן חזר למפרע והחל ונר הוליד את קיש וקיש הוליד את שאול (שם ח' ל"ג),
אף כאן אברהם הוליד את יצחק ויצחק הוליד את יעקב כאשר זכיר, וחזר לספר זה בעבור
שאמר ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם שאם אמר ג"כ ואלה תולדות יצחק בן אברהם בלבד,
הנה השוב שניהם ביחוס ונמעלה ואף כי הקדים הכתוב, ועוד שהי' ראוי שיתחיל באברהם,
ויאמר אלה תולדות אברהם אבל לא רצה לעשות כן שלא ימנה ישמעאל ובני קטורה, ולכך חזר
והשלים אברהם הוליד את יצחק לומר כי הוא לבדו תולדותיו וכאלי לא הוליד אחר יצחק כמו
שא" כי ביצחק יקרא לך זרע (בראשית כ"א י"ג), ולכך אמר למעלה ג"כ ואלה תולדות ישמעאל
בן אברהם אשר ילדה הגר האמריית שפחה שרה לאברהם לבנו יצחק לומר שאין אלו תולדות
היחס לאברהם רק הם בני האמה וכמו שאמר וגם את בן האמה לבני אשימנו (שם י"ג), וכן
עשה הכתוב אף כד"ה כי אמר מתחלה בני אברהם יצחק וישמעאל, אלה תולדותם בכור ישמעאל
בניות (א' א' כ"ח וכ"ט), והזכיר ובני קטורה פילגש אברהם ילדה את זמרון (שם ל"ב) והי'
ראוי שיאמר בני יצחק וחזר והחל ויולד אברהם את יצחק בני יצחק עשו וישראל (שם ל"ד)
עכ"ל, וכ"כ הרשב"ם: (כ) בו ארבעים שנה, ונתנו ויצחק בן שנים שנה בלדת אהם, משני
הפסוקים הללו למדנו שהיתה עקרה עשרים שנה: מפדן ארם, נקרא כן לפי שהיו שני המקומות
שהיו נקראים ארם ארם נהרים וארם טובה, ולשון פדן בדברי רז"ל שנים ההוא נקרא
דגול פדנא דתורי משנריה, פירוש למד בקר, ותרגום ויקח למד בקר (שמואל א' י"א ז')
פדן דתורי, ואע"פ שיש ג"כ ארם דמשק וארם בית רחוב, שנים אלה קרובים זה לזה לפיכך
מזווג אותם השנים וארם אשר מעבר הנהר זהו ארם נהרים, וי"מ פדן ארם שדה ארם
וכן יקרא בלשון ישמעאל השדה פדן, (הרד"ק בשרשים שרש פדן), ואנקלוס ויב"ע לא
תרגמו מלת פדן, ועל פיהם לא תרגמה ג"כ המתרגם האשכנזי: מפדן, אפסר שהוא שם
במשקל שני פתחין כמו וַאֲבָד וכלנה (בראשית י' י'), בחזעי מניח ופגג (יחזקאל כ"ז י"ז),
או הוא פתוח מכני הסמיכות, (הרד"ק במכלול ד' קטן דף ר"ט ע"ב), ונראה דכרו
האחרונים כי נמלאת קמולה בלי סמיכות, ואני בבאי מפדן (בראשית מ"ח ז'), ואין שם
אש"פ ולא ז"ק, ולפ"ז תהי' ע"מ שפחה גגב: אחות לבן הארמי, וממנה נולד עשו הדומה
לאחי האם (ר"ע ספורנו), והוא כמו הקדמה למה שאמר להלן, והראש"ע כתב הוא ידוע

חרגום אשכנזי

סטער דעם ארמיטען לבוים צור פרויא נאהם. (כא) יצחק פלעהעטע צום עוויגען אום ויי- נער פרויא וויללען, דען זיא וואר אונפֿרוהטבאר. דער עוויגע לועם זיך פֿאן איהם ער- פלעהען, אונד זיינע פֿרויא רבקה ווארד שוואַנגער. (כב) נון בעוועגטען זיך דיא קינדער

רש"י

ארס כמו שדה ארס שנלשון ישמעאל קורין לדה פדן: (כא) ויעתר. הרבה והפליד בתפלה: ויעתר. נחפטר ונחפיים ונחפסת' לו ואומר אני כל לשון עתר לי ספורה ורבו היא וכן ועתר ענן הקטורת (יחזקאל ח') מרבית עליית העשן וכן והעתרתם עלי דבריהם (שם ל"ה) וכן ונעתרות נשיקות אונא (משלי כ"ז) דומות למרובות והנס למשא אנקירי"ש בלע"ז: לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומחפלת זו ועומדת בזוית זו ומחפלת: ויעתר לו ולא לה שאין דומה חפלת לדיק בן לדיק. לחפלת לדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה: (כב) ויתרוכלו על כרחק המקרא הזה אומר דרשוני שסתם מה היא רכינה זו וכתב א"כ למה זה אנוני רבותינו דרשונו

תולדת כה

לבן הארמיו לו לאשה: (כא) ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה אשתו: (כב) ויתרצו

הבנים

חרגום אונקלוס

ליה לאינתו: (כא) ועלי יצחק קדם ילקביל אחתיה ארי עקרה היא וקביל צלוחניה יי ועדיאת רבקה אחתיה: (כב) ורחקין בניא במעהא

דבריהם (שם ל"ה) וכן ונעתרות נשיקות אונא (משלי כ"ז) דומות למרובות והנס למשא אנקירי"ש בלע"ז: לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומחפלת זו ועומדת בזוית זו ומחפלת: ויעתר לו ולא לה שאין דומה חפלת לדיק בן לדיק. לחפלת לדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה: (כב) ויתרוכלו על כרחק המקרא הזה אומר דרשוני שסתם מה היא רכינה זו וכתב א"כ למה זה אנוני רבותינו דרשונו

באר

ונכד מאביה, וכן אחות נחשון (שמות ו' כ"ג): (כא) ויעתר, ענין רבוי ותפלה, והעתור או המעתיר הוא המרבה והמתפלל, והנעתר ומי שיתפללו אליו הוא המרובה ומקבל התפלה, ופה הוא מבנין הקל, ונמלא גם מהננד הנוסף, העתירו אל ה' (שמות ח' ד'), למתי אעתיר לך (שם ה'), והוראה אחת להם, והרשב"ם פי' לשון רבוי דברים, וכן פירש רש"י ו"ל ויעתר, הרבה והפליד בתפלה, ויעתר לו, נחפטר ונחפיים ונחפסתה לו ואומר אני כל לשון עתר לי' הפלרה ורבו היא וכן ועתר ענן הקטרת עלה (יחזקאל ח' י"א), מרבית עליית העשן, וכן והעתרתם עלי דבריהם (שם ל"ה י"ג), וכן ונעתרות נשיקות אונא (משלי כ"ז ו'), דומות למרובות והנס למשא, אנקירי"ש בלע"ז עכ"ל, קי"ף במקום שי"ן כמנהגו בכל מקום, והוא ענשערי"ש בל"א (געהייפט): לנכח אשתו, ח"ת לקביל, וכן פירש"י ע"פ גמ' דינמות (דף ס"ד ע"א), זה עומד בזוית זו ומתפלל זו עומדת בזוית זו ומחפלת, וכן פי' הרד"ק בשרשים שרש נכח, ועוד פי' שם לעומת אשתו כלומר נעבורה, וכן פי' הרשב"ם, וכן מתורגם בל"א, וגם דעת יב"ע לא רחוקה היא מכוונה זאת, שחרגם והסך יצחק בללותיה דעתיה דקב"ה ממה דגור על אחתיה, הנה פי' לנכח שהתפלל בעדה, ובמלת ויעתר חפש דרש חז"ל בינמות (שם), ובסוכה (דף י"ד ע"א), אמר ר' אליעזר (בסוכה הגירסא אמר ר' יצחק) למה נמשלה חפלתם של לדיקים נעמר מה עתר זה מהסך את החנואה ממקום למקום, כך חפלתם של לדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזות למדת רחמות: ויער לו, לפי פירוש הרשב"ם והרד"ק שרק הוא התפלל ולא היא יהי' מלת לו נפשוטו: (כב) ויתרצו, הרד"ק כמנלול

המעמר

(כא) ויעתר, כתב רש"י הרבה והפליד בתפלה ע"כ, ובסדר ואנא (ח' כ"ו) ויעתר כתב נחמץ בתפלה, וכן אס בל לומר ויעתיר הוה יכול לומר ומשמע וירבה בתפלה עכשיו כשהוא אומר בלשון ויעל משמע וירבה להתפלל עכ"ל, (וע"ע מ"ש שם בפסוק ד'), וכל המעיין בדברי רש"י בשני המקומות יראה את קושי המובן ואת הסתירה אשר בהם, לכן לא אחזק מהודיעך

תולדת כה

הבנים בקרבה ותאמר אס-כן
למה זה אנכי ותלק לדרש את-
יהוה: (נג) ויאמר יהוה למה שני

גיים

הרגום אשכנזי קפס

העפטינ אין איהר. דא שפראך
זיא: ווען דעם אלוף איזט,
ווארום האבע איך עם דען גע-
ווינשט? אונד גינג, דען עווי-
גען צו בעפראנען. (נג) דער
עוויגע ליעם איהר זאנען: ציוויא
פעל.

ר ש י

ל' רילה כשהיתה עוברת על פתחי תורה
של סס ועבר יעקב רץ ומפרכס ללכת עוברת
על פתח ע"א עשו מפרכס ללכת. ד"א
מחרוללים זה עם זה ומרינים בנחלת
שני עולמות: ותאמר אס כן. גדול כער
העבור: למה זה אנכי. מתאווה ומתפלל' על הריון: ותלק לדרוש. לבית מדרש: של סס: לדרוש את
ה'. להגיד לה מה תהא בסופה: (נג) ויאמר ה' לה. על ידי שליח לשם נאמר ברוח הקדש
והוא אמר לה: שני גוים בנטוך. גיים כתיב אלו אנטוניוס ורבי שלא פסקו מעל שלמנס

תרגום אונקלוס

במערה ואמרת אס כן למה דגן אנא ואולת
למיתבע אולפן מן קדם יי: (נג) ואמר יי
לה

ב א ו ר

(ד' קטן דף ק"פ ע"ב), כתב ששרשו רלץ, ויהי' מענין שנייה מלשון כי רלץ עזב דלים (איוב כ' י"ט),
אבל בשרש' הניאו בשרש רון וכן בפירושו על התורה (כפי מה שהניאו בעל מכלל יוסי) סי' מלשון
רילה ונחב כי בשוגרו והגיעו לזמן התנועה היו מתנועעים מאד עד שנדמה לה שהיו רנים זה לעומת
זה, וכן בנרקיס ירכזו (נחום ב' ד'), וכן סי' הראש' ע והרש"ס, וכן פירש' ל' רילה, וכן מתורגם
בל"א, אבל מן דקדוק המלה עכמה אין לעמוד על הנידור אס שרשה רון או רלץ, כי שתי
הגזרות יבואו בנינים דגוש עי"ן הפעל על דרך המרובע, ולא כהרש"ס שרשה להוביט שהיא
מנחו עי"ן נעבור שלא נאמר ויהי' צ"צ כמו ונטרם: והנב"ש רגליכס (ירמי' י"ג י"ו), ואין להשוות
יחד גזרת הנשולים עם חשרי פ"א או שלמים: הבנים, בנטן יקראו עוברים, ונקראו בניס
ע"ש סופס כמו ובנדי ערומים תפשיט (איוב כ"ב ו'): אס כן, גדול כער העבור: למה זה
אנכי, למה התחיתי על ההריון, כן פירש' י, וכן מתורגם בל"א, והראש"ע כתב שהיא שאלה
לנשים שילדו אס אירע להן ככה ותאמרנה לא, וטעם ותאמר ח"כ, הדבר והמנהג למה זה
אנכי בהריון משונה, ולשון הרמב"ן והנה הכתוב חסר ואיננו שלם כפי' הזה, והכוון כי אמרה
אס כן יהי' לי למה זה אנכי בעולם, הלואי אינני שאמות או שלא הייתי כטעם כאשר לא
הייתי אהיה עכ"ל: לדרש את ה', אל הניאיים שנתן הימים בדכתיב ויאמר מלך ישראל אל
יהושפט עוד איש אחד לדרש את ה' מאתו (מלכים א' כ"ב ח', וד"ה כי י"ח ז'), ובתיב כי
יגח חלי העם לדרש חלהים (שמות י"ח ט"ו), (הרש"ס), ורש"י סי' לניית מדרשו של סס (וכן
הוא נב"ר), לדרש את ה', להגיד לה מה יהא בסופה, וטען עליו הרמב"ן וכתב ולא מלאתי
דרשה אל ה' רק להתפלל כטעם דרשתי את ה' ועניי (תהלים ל"ד ד'), דרשוני ומיו (עמוס
ה' ד'), חי אני אס אדרש לנס (יחזקאל כ' ג') עכ"ל, והנה אותם שהניא הרש"ס הם לה'
ואינם להתפלל, ואולי כוונתו במקום שלא נאמר הדרישה רק לה', משא"כ באלו כתוב ג"כ
כנוי אל החדס, את ה' מאתו, כי יבוא אלי העם לדרש, ויב"ע תרגם למנעי רחמין, בהרמב"ן,
אבל אונקלוס תרגם למתבע אולפן, כרש"י והרש"ס, וכן מתורגם בל"א: (נג) ויאמר ה' לה,
עי' נביא, (הרש"ס והראש"ע), וכן פירש' י, וכן מתורגם בל"א: שני גוים בנטוך, אל

ה מ ע ר

מהודיעך מחשבת רעי רי"ו בישוב זה ח"ל: עלם הורחא צנין הקל היא הפעולה בעלמותה,
והורחא ההפעיל על הגורם ומסבב הפעולה, ומעתה עחד נקל יורה על פעולת רבוי התפלה
בעלמותה, והוא לשון הרבה בחפלה, והעתיר בהפעיל יורה על הגורם פעולת רבוי התפלה
(ואף אס הוא אלל עלמו) וזה ענין הרבה להחשלה, וכל זה בהגדל הסוטי הדק, אבל בכלל
הענין הורחאם אזה על המרבה ומפליז בחפלה עכ"ל. (כב) לדרש, עיין מה שרשה הרב
המבאר להמלין צעד הרמב"ן, ולפענ"ד לא יתכן היות דרש על התפלה, כי אין לקשור פעל

תרגום אשכנזי

פֿעלקער זינד אין דיינעם ליי-
בע, צווייא נאַציאָנען זאָנדערן
זיך פֿאַן דיינעם איינגעוויירע;
נאַציאָן איזט מעכטיגער אַלס
נאַציאָן, עלטער ווירד דעם
יינגערן דיענען. (כד) אַלס נון
איהרע צייט קאַם, ציט געכעה-

ר ש י

לא כּוֹן וּלְא חוֹרַת לֹא בַיּוֹת הַחַמֶּה וּלְא
בַיּוֹת הַנְּשָׁמִים: וְשׁוֹי לְאוּמִים. אֵין לְאוּם
אַלֵּא מַלְכוּת: מַמְעִיד יִפְרְדוּ. מִן הַסְּעִים
הַסּ נִפְרָדִים זֶה לְרַשְׁעוֹ זֶה לְחוּמוֹ: מַלְאֵם
יֵאמֵן. לֹא יִשׁוּ בְּגִדוֹלָה כַּזֶּה קִם זֶה נוֹפֵל
וְכֵן הוּא אֹמֵר אֶמְלֵאָה הַחֲרָבָה (יִחְזַקֵּאל
כ"ו) לֹא נַחְמָלָאָה כּוֹר אֵלֵּא מַחֲרָבָה

תולדת כה

גוים בכטנך ושני לאמים ממעיד
יפרדו ולאם מלאם יאמין ורב
יעבד צעיר: (כד) וימלאו ימיה
גוים קרי

תרגום אונקלוס

לֹא תִרְיוּ עַמִּין בְּמַעֲיָבִי וְתִרְתִּין מַלְכוּ
מַמְעִיבִי יִתְפָּרְשִׁין וּמַלְכוּ מַמְלָכוֹ תִּחְקֹן
וְרַבָּא יִשְׁתַּעְבֵּד לְצַעֲרָא: (כד) וְשְׁלִימוֹ יִמְהָא
לְמִלְדָּ
שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם: (כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֵיהֶם. אֲבָל נַחֲמָר
כְּחַיִּב

ב א ו ר

תיראי, כי לער שלך הוא בשביל שחאומים ים בנטוך, שמרובה לער העיבור של צוים מלער
עיבור אחד ודרך נשים לך, ומלת גוים נפלה בה יו"ד הרבים מהמכתב, ונשארה נמנעא:
רשני לאמים, רש"י כתב אין לאום אלא מלכות, ולשון הרש"ש ושוני לאמים מלכות, כדכתיב
מלכי ארץ וכל לאמים (תהלים קמ"ח י"ח), כפל לשון הוא, אכל לאמים (נ"ל ש"ל אמים)
הוא עמים עכ"ל, והנה אנקלוס וי"ע תרגמו לאמים מלכות, ולדעתי אף פה אין לאומים
אלא כפל לשון של גוים, בי יראה שמליכת נבואיית היא שגאה במאמרים קברים, מג' וד'
מלות*, ולכן תהיה מליכת שני גוים ושני לאמים אחד בענין שני גוים בכטנך,
וכפולה במלות שונות, וכן הוא כפול חמיד במליכות הנביאים, ושני לאמים מומעיד יפרדו,
למה רגשו גוים ולאמים יהנו ריק (תהלים ב' א'), אמר לרשע
לדיק אתה יקצו עמים יוצמיהו לאמים (מזלי כ"ד נ"ד), ולאם מלאם יאמין,
ורבים כן, וכתב רש"י בתהלים (נ' א') כי מנחם פחר לאומים ורב יעבד צעיר:
ואומים וגוים כלם קריבי ענין, וחולם כנר הודעתך אין
השמות הנודסים משיתפי ההיראה מכל וכל, כי אם יש לכל אחד מהן הוראה נבדלת בענין,
ומלת לאם יאמר על הגוי שענינו מסודרים ומיושרים נאופן המניא אל ההכלזה המדינית,
זה הוא ענין המלכות, לכן אמרו אין לאום אלא מלכות, כל"א (רייך, טטטאט, או כחליקין),
כי כל עוד שאין ענינו הגוי מסודרים על האופן ההוא לא יקרא (כחליקין), ומלת גוי ועם
כילל גם קבוץ בלתי מסודר, כמו כל"א (פֿאָק), ולכן גם המתרגם האשכנזי תרגם לאמים
(כחליקין), וגוים (פֿעֹקֶער): מלאם, בא רפה הלמ"ד שלא כמנהג וראוי להדגש לחסרון נו"ן
מן: ורב, ר"ל הגדול בואן יזיחו לצולם וצ"ע"ס שהזמן מועט קרא את היוכל ראשון רב,
והשני היוכל אחריו לעיר וכן לא רבים יחבמו (אויב ל"ב ט'), גדולים באנים: יעבד צעיר,
הפעל

ה מ ע מ ר

התפלל עם יחס הפעול כי אהנו ותפלל אך לעלם ולא את העלם, ומלכד זה הנה מליו
וגם באליו לא דרש את ה' כי ברופאים (ד"ה ב' ט"ו י"ה) וכיון שאמר כי ברופאים הרי מונח
שאין הכוונה לתפלה. (כג) ולאם, הרב המנאר השביל מאד להבדיל ע"ס דעת רש"י בין אומה
ולאום ע"ס, והנה גם מזה ראה לזה שאמתי זה פעמים שכל אותיות השמוש יתכנו למסקל,
והנה אם וצ"ע אחד המה במובן (כי גם אם ואומה הם מהכפולים בא"ש הרד"ק שיש אם שם
אניו ע"ס) רק שנתחלף האל"ף בעי"ן וכלם נגזרים מן עם (כמו עמית וכן לעמת כי גם נמתנגדים
יש

תולדת כה

ללדת והגיה תומם בבטנה:
(כה) ויצא הראשון אדמוני קלו

תרגום אשכנזי קצ
רעו, דא ווארען צווילליגע אין
איהרעם לייבע. (כה) דער ערשטע
שטע קאם הערויס, וואר

רש"י איין

תרגום אונקלוס

למילד והא תיומין במעהא: (כה) ונפק
קדמאח סימוק כוליה בגלים דשער וקרו
שמה
(כה) אדמוני. סימן הוא שיהא שוסך דמים:

נתיב ויהי נעת לדתה אלא מלאו ימים
כילו' חדשים ילדחם: והנה חומים. ססר.
ובחמר סאימים מלא לפי שניהם
לדיקים אבל כאן אחד לדיק ואחד רשע:
כלו באדרת שער. מלא שער כעלית
של

באור

הפעל הקל אשר עבד יאמר לפעמים על העובד ולפעמים על הנובע אלא שיש הבדל ביניהם,
כי הנובע קשור עם ביה כמו לא מעבד בו (ויקרא כ"ה ל"ט), א"כ תאמר על העבד עובד
אוחו ועל האדון עובד בו, ולכן תהי' הנונה פה על העבד, ועכ"ז תספר פה מלת את,
המורה על הפועל, אבל על הרוב הפועל הוא הראשון (מן הדברים שאין לספק בהם יבוא
הפועל באחרונה ובלא את כמו מים תבעה את (ישעי' ס"ד א'), שהאש הפועל והמים הפועל,
אננים שקמו מים (איוב י"ד י"ט), אננים הפועלים ומים הפועלים), ולכן יהי' פה הראשון
הפועל שהרב יהי' העובד אל הלעיר, וכן בן יבנד את (מלכזי א' ו'), ששם בלי ספק הנו
הוא המכבד כמ"ש אשר זה, ואם את אני איה כבודי, וכן ת"א ויב"ע, וכן תחורגם בל"א:
ונכוונה מכוונת נכתב המאמר הזה בלתי מבוחר, לפי שפעמים יעבד הרב את הלעיר לכן הי'
הפועל ראשון וכן יהי' אשר טוב שבוהינו, ופעם יעבד הלעיר את הרב כזמנינו בעוונותינו,
כ"ס מהר"י אברבנאל, והנה לתשובת דרישתה לא הי' לריך לומר רק שני גי'ם נבטוך ולכן
הי' לערה גדול, רק מתוך שהנביא התחיל לומר לה גמר ופ' לה כל העמידות: (בד) ללדת,
הראוי נקמן בהספק ובאחר עם הסגול: והנה חושב, בבל דבר רחוק רגיל לומר כן, וכן יהי'
בנקר והנה היא לזה (בראשית כ"ט כ"ה), כי עד עתה הי' סבור שהיא רחל, וכן ויקץ פרעה
והנה חלוס (ס"מ"א ז'), כי לא הי' סבור שהי' חלוס עד שניעור משנתו, והאחרגם האשכנזי
סגר המאמרים במלות (ח"ס, ד"א), בדרך הווי"ן המצטרות ב' מאמרים שזיחסי הזמן, ומלת
תומים ססרה אל"ף והוטלה תנועתה על התי"ו כמו אש לא שריחך לטיב (ירמיה ט"ו
י"א) שפירושו נתתי שאריתך לטוב, וכן יתן את גלתך (שמואל א' י"ז), רלה לומר שאלתך:
(כה) ויצא הראשון אדמוני, אינו אש המקרה רק מאר ששם, ולכן לריך לבאר ויבא
הראשון, והיה אש אדמוני, וגמלא התאר משרש זה גם במשקל אשר, דודי את ואדום
(שיר השירים ה' י'), והראש"ע נתב כי הי"ד נוסף ביו"ד אכזרי, ולא ידעתי מאין לו זאת
כי לא נמלא באקרא אדון כאשר נמלא אכזר גם אכזרי ואדמוני נמלא שלשה פעמים
במקרא, א' פה, ושני פעמים בדוד (שמואל א' י"ז וי"ז מ"ב), וכמה שזות תארים נמלאים
ביו"ד באיך תמיד, גם בנז"ן יו"ד ואם מעטים הם בנז"ן יו"ד כמו אוב או ידעני (ויקרא כ' כ"ו)
וכן פלוני אלמוני (רות ד' א), פלוני, שרש פלא מלאון נסוי והעלמה, ויבאר כן על
האיש ששמו מכוסה וועלם, ומשפטו בתשלומו, פלאוני, ולפי שנסל האל"ף נעתק החולם אל

הטעם

יש יחס הלטרופת ביניהם כוודע) ויורה על קבוץ אנשים יחדיו שכל אחד עם רעהו לעזור, ואם
נוסף בו הלמ"ד למשקל או נתיחד יותר (כדרך כל אותיות המשקל שאם יביאו על מלה אשר
בלעדיהן יש לו הוראה זאת כמו פאר ותפארת וכדומה, שהאחרון יותר נכבד מן הראשון באיכות,
ולכן יתמעט ממנו בכמות כי יכליל הראשון בגדרו יותר אישים מן השני כוודע ליודעי בנין),
ויורה כי האנשים נתיחדו בקשר אמין וכל איש פרטי הוא אך חלק מהכל וזה הוא ענין תקון
המדיני (טעמאספערופתסטאוג), וכמו שנאר הרב.

תרגום אשכנזי

איין הארענער מאנטעל, אונד זיא נענטן איהן עשו (כו. נא"ב) הער אכער קאם זיין ברודער הערוים, אונד ויינע האנד פאם טע אן עשו'ס פערזע, אונד ער נאנטע איהן יעקב. יצחק וואר זעכציג יאהרע אלט, אלס זיא געבארען וואורדען. (כז. ד"א) קנאבען וואוכסען; עשו ווארד איין

תולדת כה

בְּאֲדָרְתָּ שְׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשָׂו: (כו) וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וַיְדוּ אֶחְזֹת בְּעֵקֵב עֶשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֵּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלִדְתָּ אֹתָם: (כז) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים

ויהי

תרגום אונקלוס

שְׁמִיָּה עֶשָׂו: (כו) וּבְחַר בֶּן נֶפֶק אַחֲוֵי וַיְדִיחַ אֶחְזָא בְּעֵקֵב דְּעֶשָׂו וַקְרָא שְׁמִיָּה יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּר שְׁמִין שָׁנִין בֶּד יְלִידַת יַחְזֹן: ורביא

ר ש י

אל למר המלאה שער פלוקי"א בלע"ז: ויקראו שמו עשו. הכל קראו לו בן לפי שהיה נעשה ונגמר בשער בן שנים הרב: (כו) ואחרי כן יצא אחיו. שמעתי מדרש חגדה הדורשו לפי פשוטו כדן היה אוחז בו לעבדו יעקב ונזכר מטיפה ראשונה

ועשו מן השנייה כל ולמד משופרת שפיה קלרה חן לה שתי אבנים זו אחר זו הנכנסת ראשונה תלך אחרונה והנכנסת אחרונה תכל ראשונה ומלא עשו הנוזר באחרון יצא ראשון ויעקב שנוזר בראשון יצא אחרון ויעקב בא לעבדו שיהא ראשון ללידה בראשון לניכור ויסעור את רחמה ויטול את הכנורה מן הדין: בעקב עשו. סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו: ויקרא שמו יעקב. הקב"ה. דבר אחר אביו קרא לו יעקב על יס אחיות העקב: בן ששים שנה. י' שנים משנשאה עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה להריון ועשר שנים הללו לפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה כיון שלא נחשבה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה ושפחה לא רצה ליטא לפי שחקדש בהר המוריה להיות עולה חמימי: (כז) ויגדלו. ויהי עשו כל זמן שהיו

ב א ו ר

הלמ"ד ושוא הלמ"ד אל הפ"א, ונשמע החירק ושניהם תוארים ולא נמלאו בלי יו"ד, כי מה שמלאנו שכול ואלמן (ישעיה מ"ו י"א), איננו תאר רק שם המקרה, וכל אלו ממשקל אחד הם, כי בא הפתח במקום החירק להרמז האל"ף, ואם הונך לזה נעבור שנמלא התאר אדום, היה לריך לומר כי הנו"ן יו"ד נוספים, ולא לשים לו אביו לרוע ששם היו"ד לבד נוסף, גם נמלאים תוארים נרדפים משרש אחד כמו קבד וקבד, אקסיר ואקסיר, ארד וארד, ודומיה רבים: וכתב הרש"ס אדמוני, ר"ש בלע"ז ובל"א (רזטה): כיו באדרת ישער, מלא שער בטלית של למר המלאה שער פלוקי"א בלע"ז, (רש"י), פעללושערי"א, ובל"א (געפויסט) ונקראת אדרת לחשיבותה וגדולתה משרשו אדר שהוא לשון חזק וגדולה, ואין מלת שער תאר לאדרת, לפי שאדרת לשון נקב נעבור התי"ו הנוספת, וראוי לקיות באדרת שעירה אבל אדרת הוא סמוך אל שער, והטעם אדרת הנעשה משער, כמו כלי עץ, שהוא הכלי הנעשה מעץ, או אדרת בעלת שער וחסר מלת בעלת, ולא באשר חשב הראש"ע להפוך הכוונה ולומר כלו שער באדרת, כי לפ"ז ראוי להיות באדרת בטעם מפסיק: ויקראו, הקוראים: שמו עשו, אדם עשוי ונגמר בשער בן שנים הרבה, וא"ת וקרא בלשון יחיד*: (כו) ויקרא שמו יעקב, הקורא, או יצחק אביו: בלדת אחם, אונקלוס ויב"ע תרגמו, כד ילידת, הסבו הפעל אל רבקה שאינה נזכרת בפסוק, וענינו כמו בלדתה אוחס, ויותר נראה להסב אותו אל יצחק הזכר פה וענינו כמו בלדתו אוחס כי פעל ילד יאמר גם על האי"ש כמו ועירד ילד את מחויל (בראשית ד' י"ח) ולא אמר הוליד, כי מדבר על זריעת האי"ש נמ"ש רש"י שם וע"ש בבארי, והמתרגם האשכנזי באר בלדת (המוליד) אוחס, בל"א (טאס אחן זיא געבחהר), ופטר (טאס זיא געבחהרען וואורדען), שהוא הלשון היותר ממוקן בל"א: (כו) ויגדלו, ענין

ת וספת

* לפינינו הנוסחה וקרו.

תולדת כה

ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים: (כח) ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב: (כט) ויוד יעקב נזיד ויבא עשו

חרגום אישכנו קצא

איין יאגד פערשטענדיגער אונד איין פֿעלדטאן, יעקב אבער ווארד איין פֿראַטער מאן, דער אין צעלסטען וואָהנעט. (כח) יצחק ליעבטע דען עשו, דען ער אס פֿאָן זיינעם ווילד-פרעט; רבקה אבער ליעבטע דען יעקב. (כט) יעקב קאַמטע איינסט איין געריכט, אונד עשו

עשו

ר ש י

קטנים לא היו נכרים כמעשהם ואין אדם מקדק בהם מה טינם כיון שנעשו בני י"ג שנה זה טינם לבתי מדרשות וזה טינם לע"א: יודע ליד. לגוד ולרמות את אביו בפיו וואלו אבא הוא מעשרין את המלת האיד מעשרין את הזבן כשנור אביו שהו מקדק במלות: איש שדה. כממעו אדם בטל ולויה בקשתי מות ועופות: תם. אינו בקי בכל אלה כלנו כן פיו מי שאינו מרוק לרמות קרוי תם: יושב אהלים. אהלו של אס ואהלו של עבר: (כח) בפיו. כחרגומו בפיו של יצחק. ומדרש בפיו של עשו שהיה לך אוחו ומרמכו בדבריו: (כט) יוד. לשון ביטול כחרגומו

חרגום אונקלוס

(כז) וירביאו עולימא ויהי עשו גבר בהשירכן גבר נפק חקלא ויעקב גבר שלים משמש בית אולפנא: (כח) ורחים יצחק ית עשו ארי מצידיה הוה אכיל ורבקה רחימת ית יעקב: (כט) ובשיל יעקב תבשילא וארתא עשו

כן פיו מי שאינו מרוק לרמות קרוי תם: יושב אהלים. אהלו של אס ואהלו של עבר: (כח) בפיו. כחרגומו בפיו של יצחק. ומדרש בפיו של עשו שהיה לך אוחו ומרמכו בדבריו: (כט) יוד. לשון ביטול כחרגומו

ב א ו ר

תוספת השנים כי יש אחרים ניקר ומשיבות: יודע ציד, לגוד ליד להניח, ואלא מרמות כי רוב הקיות בדרך מרמה יתפשו: איש שדה, כחרגומו איש נפיק חקל, יוגל והילך תמיד בשדות לגוד חיות ועופות: ויעקב איש תם, הפך מן איש ליד, לא הי' בקי לרמות: ישב אהלים, הפך מן איש שדה, ורש"י אהלו של אס ואהלו של עבר, וכן תרגם אונקלוס, מאש בית אולפנא, וכן תרגם יב"ע, והראב"ע כתב ויתכן להיות פירושו כמו ישב אהל ומקנה (זס"ב), וכן פי' הרשב"ם דועה לאן אביו, ואמר אהלים ל"ר כי יתכן שהי' יושב פעם בה ופעם בה במקום ארצה כי יש אס מרעה טיב ללזנו: (כח) כי ציד בפיו, אמרו המפרשים כי יתן ליד בפיו של יצחק, או יבא, ויתסר המעשה, וכן לאוצ' אר שאול (שאול א' י"ג ז'), (פי' אר נזן שאול), יח' אותי כנכור ערוך (ירמ' ב' י"ח), נתן או אס אר, ויתכן לפרש ויהב יצחק את עשו בניבור כי בפיו של יצחק ליד תמיד כל היים יתאזה לאכול את היוד ותמיד הוא בפיו לא ואכל אר אר והוא המביא לו כחצר אר איש ידע ליד, והנכון בעיני כי הי' מליצה כי עשו ליד בפיו של אביו, וכנה הי' כמעשהו לתדירותו, וכמוהו זנחך בתוך מרמה (זס ט' ה'), (הכוונה בתוך אביו מרמה או רמאים), וכן ואני תפלה (תהלים ק"ג ד'), (פי' ואני מתפלל), וכן אמרו בנ"ר קופר א טבא לפומיה, כסא טבא לפומיה, (הרמב"ן), ול"נ כי תזכר וי"ו הננו כדרכה לפעמים במקור, והי' כראת את הנזם (כראית כ"ד ל'), פי' כראתו, ויצחק בא מבוא (זס ס"ב), פי' מביאו, וכן פאן כי לודו בפיו, כי המקור והאס קרונים, ואל"ת ארו מזידים הוה אכיל, וכן פירש"י הרשב"ם, וכן מתורגם בל"א: ורבקה אהבת את יעקב, שהימה מכת כחואמו, וגם מאש אר הקנ"ה ורב יעבד לעור, ולכן אהבה אותו אהבו הקנ"ה וכדכתיב יאהב את יעקב (אלהי א' ב'), (ואולי לא גלתה רבקה יצחק מ: שנאמר לה כוהלכה לדורש אר ה', ורב יעבד לעור), והוכרך להקדים כאן אהבת יצחק לעשו ורבקה אהבת את יעקב האדיע מה שכתוב לפנינו כי יצחק רבה לברך עשו ורבקה הצרימה לברך את יעקב. (הרשב"ם): (כט) ויוד יעקב נזיד, כחרגומו, ובאל יעקב תבשילא, ולדעת הרד"ק (בארשים ארש נזד,

ובמכלול

תרגום אשכנזי

תולדת כה

עשו קאם פאם פֿעלרע, אונד
וואר אבגעמאטטעט. (ל) דאָ
שפראַך עשו צו יעקב: לאַם
מיד דאָך סאָן דיעזעם ראַטהען
געריכטע קאָסטען, דען אַך
בין אַבגעמאָטטעט! דאָרום
גענגט סאָן איהן אַרום.
יעקב

עֲשׂוּ מִן־הַיְשָׁדָה וְהוּא יְהוּא עֵיף:
(ל) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֵלַי יַעֲקֹב הַלְעִיטְנִי
נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף
אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדָם:

ויאמר

ר ש י

תרגום אונקלוס

עֲשׂוּ מִן חַקְלָא וְהוּא מְשַׁלְהִי: (ל) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ
לְיַעֲקֹב אֲטַעִיטְנִי כְּגֹן מִן סִימוּקָא סִימוּקָא
הַדִּין אָרִי מְשַׁלְהִי אָנָּא עַל כֵּן קָרָא שְׁמִיָּה

אָדָם

שלא יראה את עשו בן בנו יולא לתרבות רעה ואין זו שינה טובה שהנעומו הקנ"ה לפיכך קבר הקנ"ה
ה' שנים משמותיו שילתק מי ק"פ שנה וזה קע"ה ובשל יעקב עדשים להנרות את האכל ולמה
עדשים

בתרגומו: והיא עיף. ברמיזה במה דתימ'
כי עיפה נפשי לבורגים (ירמיה ד'):
(ל) הלעיטני. ספתח פי ושפוך הרבה
לתוכה כמו שנינו אין אובסין את הגמל
אבל מלעיטין אותו: מן האדום האדום.
עדשים אדומות ואותו היום מת אברהם

באור

ובמלול דפוס קטן דף ק' ע"א), ויחד שרשו ג"כ נוד ובא בו הכח תמורת הדגש, כי הי' ראוי
להיות יורד, כמו מלת גניח שהראוי גניח משרש גזו, וכן אל יסף פרעה תהל (שמות ט' כ"ה),
הראוי תהל, אבל לדעת הראש"ע שרשו ז"ל והם שני שרשים והפירוש אחד, וכן לא ידון רוחי
(בראשית ו' ג'), עם וישב חרבו אל גדוה (ד"ה' כ"א כ"ו), לדעת קלח מפרשים, ורבים כן:
והנה לפי עומק פשוטו לא היו הדברים הנזכרים בפרשה תבוסים זה לזה רק בנייהם עתים
ושנים, רק שיקר כוונת הספור להודיע מכירת הנכורה ליעקב, ולכן הקדים להודיע טבע
דשעות עשו מנעוריו, אשר נמר חמיד נחיי הפפסית כפרא למוד מדבר, ומאם בעול היראה
ועבודת האל שהוא סבה למכירת הנכורה, והשמיט איזה דברים שאינם עקריים לספור זה,
והודיע איד נא אל מכירת נכורתו והסבה הקרובה, ואמר שפעם אחת אירע שבשכל יעקב
איזה תבשיל והוא נא מן השדה עיף ויגע ונתחזה לחכול ממנו ובעבור רעבתנותו מנר נכורתו,
ומכין עפ"ו כוונת המתרגם האשכנזי במה שהוסיף מלת (חייכסט): והוא עיף, עיקר הנחת
המלה הזאת על העייפות, ולפי שהעייף נחא למים קראו בדרך ההשאלה לנמא עיף, ואע"פ
שאין בו ענין העייפות כ"א ענין הנמאה לכד כמו שאמר וכאשר יחלם הנמא והנס שמה והקין
והנה עיף ונפשו שוקקה (ישעי' כ"ט ט'), וכן הארץ הנמאה שלא ירד מטר עליה, בארץ ליה
ועיף בלי מים (תהלים ס"ג ב'), נפשי כארץ עיפה לך סלה (שם קא"ג ו'), ככל סלע כנד
בארץ עיפה (ישעי' ל"ב ב'), ופי' נאן הראש"ע שהי' רעב ולמא, ויורה ע"ו מאותו אל הנזיד,
ואנקלוס ויב"ע תרגמו משלהי, וכן מתורגם כל"א: (ל) הלעיטני, אין לו דומה במקרא, אבל
במשנה שנינו אין ממרין את העגלים אבל מלעיטין אותם, והנה רש"י פירש ספתח פי ושפוך
הרבה לתוכה, והראש"ע והרד"ק בשרשים שרש לעט פירשו לפי ענינו האבילני, אבל אנקלוס
ויב"ע תרגמו לשון טעימה שהיא רק מעט, ונראה פירושם כי כן דרך המבקש מתת חנם שלא
לנקש אלא מעט, ועל פיהם תרגם המתרגם האשכנזי (קאסטען): מן הארש הארש הזה,
הי' התבשיל מאדום מן העדשים שהיו אדומות או שרקחו בדברים אדומים, ועשו לא ידע מה
הוא וקרא שמו אדום, ודרך אדם האמהר לשאול מזכירו, כופל את דבריו: על כן קרא,
הקורא: שמו אדום, הוא אדמוני ונתחזה לאכול אדום, ובשביל רעבתנותו מנר נכורתו,
ולאס' בזיון קראו לו כן, כי לענו עליו שאמר במרה נכבדת בעבור תבשיל מעט כי סובא וזולל

יורה

תולדת כה

חרגום אשכנזי קצב

(לא) ויאמר יעקב מכרה כיום את בכרתך לי: (יב) ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה: (יג) ויאמר יעקב

(לא) יעקב שפראך: פערקוי. פֵע מיר אויך זאָ פֵאַרט דייע ערשטגעבורט. (לג) דאָ שפראַך עשו: ויעהע! איך געהע דאָך צום טאָדע! וואָצו ניטצט מיר דיא ערשטגעבורט? (לג) יעקב שפראַך

השבעה

ר ש י

חרגום אונקלוס

אָדום: (לא) ויאמר יעקב זבין כיום דילהן ית בכרותך לי: (לג) ויאמר עשו הא אנא אויל למטח ולמה דנן לי בכרותא: (לג) ויאמר יעקב

עדשים שדומות לגלגל שהאכלות גלגל שחזר בעולם: (לא) מכרה כיום. בחרגומו כיום דלהן כיום שהוא ברור כך מבור לי מכירה ברורה: בנורתך. לפי שהעבוד בנכרות אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקנ"ה: (לב) הנה אנכי הולך למות. אמר עשו מה טיבה של עבודה זו אשר לו במה אזכרות ועונשין ומיתות תלוין בה באותו שגנינו אלו הן שבמיתה שמויי יין ופרועי ראש אמר אני הולך למות על ידה אם בן מה חסן לי בה: ויבן

באור

יורש: (לא) מכרה כיום את בכרתך לי, פאטו כעת הזאת, וכן ואתה עמד כיום ואשמיעך את דבר אלהים (שמאל א' ע' כ"ז), חזו כהיום האלואן אותו (זס י"ג), קטר יקטרון כיום החלב (זס ב' י"ו), ולנו בשת הפיים כיום הזה (דניאל ט' ז'), (הרמב"ן), וכן פי' הרד"ק בפרשים שרש יום, כי יאמר יום על העת, ופעמים יבוא עליו כ"ף האמתי, וכן פי' פרש"ם, ועל פי'ם חרגום בן המתרגם האשכנזי, ורש"י פי' ע"ם חנקלום כיום שהוא ברור, פי' הכ"ף לדאיון, והרמב"ן פי' דעת חנקלים באופן אשר ע"ם נוסח את- אשר מלא ע"ס, ואין רלוני להאריך: ובתב עוד הרמב"ן, וי"א כי אין מסיר הנכורה הנזיד, רק הכתוב יספר כי בנקשו לאכול והוא עיף אשר לו יעקב מבור לי בכורתך בנסף ואש"כ לאכל, וענה לו במחמתו על האכילה למה זה לי בכורה הרי היא מכורה לך, ונשבע עליה וישבו לאכל ולשחות, והכתוב לא פי' המסיר ואין זו דעתי עכ"ל, אבל הרש"ם מפרש בן ופי' כי המאכל הוא לעדות ולקיום רע ספורנו: והנה מברה ילא מדרך חבירו כי הוא מגזרת פֵעול, וראוי להיות בקמן חטף כמו מן וכו' וכו' וכו', ומן שְמור שְמרה, וכן בזיר"ק על דרך אותן שהן מגזרת פֵעל, כמו מן שָבב שְבבה עמי (בראשית ל"ט ז'), ומן שְלח שְלחה הנער (זס מ"ג ז'): (לב) הנה אנכי הולך למות, בכל יום אני הולך ללוד חיות ביערים האלוים שם דנים ואריות וקיות רעות, ואני

המער

(לא) מכרה לי, לדעתי הענין הוא כי כאשר שאל עשו הלעיעוני נא נתן לו יעקב מיד הנזיד (כי לא נכון לחשוב על אבותינו הקדושים אשר היה ביחס פחות לרומה, ולכל רעב פרסו לחם, כי יאכיל איש את אחיו רק במסיר, גם אין נפשי לדעת הרמב"ן (עיין בגאור), כי גם זה אינו מדרך המוסר שאם יראה את אחיו כי ירעב והוא חזב לאכול, לבוא אליו במרמה שימכור לו דבר ערס שיטב לאכול) והכתוב קי"ר בספור כדרכו, ומשך על מה שאמר להלן (ל"ד) ויעקב נתן וגו', וכאשר אכל עשו נטונו לבו, אמר יעקב מכרה כיום וגו'. בכרתך, יפה אמר רש"י לפי שהעבודה בנכורים וכו', כי בן היה שהנהג בני קדם שהאז הגדול הוא כהן לבית אביו לבגוד עבודה אלהים ולזנוך שאר בני ביתו. ויעקב היה חסן בזה כי קרבת אלהים לו טוב, ולכן השיב עשו, הנה אנכי הולך למות, ולכי איננו נכון לעבודת אלהים ולמה זה לי בכורה.

חרגום אישבוני

שפראך : שווארע מיר אלוא
דארויף ! ער שוואר איהם ,
אינד פערקייטמע ויינע ערשט-
געבורט דעם יעקב . (לד) יעקב
אבער נאכ דעם עישו בראד
אונד איין געריכט לינווען . דייע-
זער אס , טראַיק , שטונד אייף ,
אונד גינג דאָפֿאָן ; ואָ פֿער-אָכ-
טעטע עשוריא ערשטגעבורט .
כו (א) עם וואָר הונגעראַטאָה
אום לאַנדע , אויסער
דער ערשטען הונגעראַטאָה ,
וועלכע אין דען צייטען

ר ש י

תולדת כה כו

השבעה ליכיום וישבע לו וימכר
את בכרתו ליעקב : (לד) ויעקב
נתן לעשו לחם ונזיד עדשים
ויאכל וישת ויקם וילך ויבזעשו
את הבכרה : פ
כו (א) ויהי רעב בארץ מלבר
הרעב הראשון אשר היה בימי

אברהם

חרגום אונקלום

יעקב קיים לי כיום דילתו וקיים ליה ופיין
ית בכרותיה ליעקב : (לד) ויעקב יחב לעשו
לחם ותכשיל דטלופחין ואכל ושת וקם ואול ושת עשו ית בכרותא :

כו (א) והיה כפנא בארעא בר סבפנא קראא די הוה ביומי אברהם ואול
יעקב

ב א ר

ואני מסיבן למות למה זה לי להאזין חלק בכורם לאחר מיתת אבינו , כך סי' אבי הויב ר'
מאיר מ"כ , (הרשב"ם) , ואין לבכור מגלה רק אחר מיתת אביו , ואולי ימות קודם אביו ,
וכן סי' הראב"ע והרמב"ן : (לג) השבעה לי , מפני היות הקנין על דבר שאין בו ממש , השנועה
תמלא חסרונו , (ר"ע ספורנו) : וימכר את בכרתו , בהמים , ואח"כ ויעקב נתן לעשו וגו' ,
כמנהג בני אדם לקיום דבר , (הרשב"ם) , וכן נמצא בס' הישר כי מכר לו את בכרתו במחיר :
(לד) ויבזעשו את הבכורת , לפי ש'סוף נחשטע על כך , כדנתיב את בכרתו לקח , לכן
הקדים כאן להודיע שותו עתה בשביל אבילה בזה את הבכורה , אבל לנסוף הי' מתארט ,
(הרשב"ם) , אבל לפי פשוטו אינו אלא כלל שאחר הפרט , כמנהג הכתובים על הרוב , וכן
מתורגם בל"א . והראב"ע אמר שסנת נותו הבכורה היא בעבור שראה כי אין לאביו עושר ,
ומשך הכתובים המכזיזים אותו נבז אל סגרתו , ולמען לא יתנגדו לי הכתובים ילטרך לומר
שהי' לו עושר והעני ושוב העשיר וחזר והעני , אמנם הרמב"ן ז"ל בטל טענותיו בדברי טעם ע"ש .

כו (א) מלבר הרעב הראשון אשר הית בימי אברהם , אולי לא היה רעב בעולם
עד ימי אברהם ועל כן ימנה הכתוב ממנו כי מה צורך להזכיר זה , והנכון בעיני כי זה
להגיד כי היו זוכרים אותו הרעב הראשון ומספרים עליו שבעבורו ירד אברהם למכרים וסם
עזה

ה מ ע ר

כו (א) ויהי רעב , לדעתי אין סדר לפרשיות האלה , והרעב היה בארץ טרם נולדו עשו
ויעקב אך התורה (מן ואלה חולדות יחזק ומעלה) סיפרה לידת בניו , ויען כי
בלידתם היה עשו הבכור , לכן הזכיר מיד כי יעקב לקח את בכורתו מידו , כי זה אכן פנה בדת
ישראל כי ברכות אברהם ויחזק אך התנאלו ליעקב ורעו , כי לו משפט הבכורה , ואח"כ יספר
הכתוב מה שאירע ליפתן קודם זה . ואשר הניאני לזה הדעת , כי רחוק הוא בעיני שנאורך
הימים